

Literatura.

Poslanec Dr. Michal Slávik: v „Právném Obzoru“, IX., str. 268; Dr. Kudláček: v Hajnově „Ročence Československé republiky“ na r. 1930.

Václav Joachim.

Kodifikace mezinárodního práva.

I. Pojem a teorie. II. Vývoj kod. mez. pr. v Evropě. A. Pokusy vědecké. B. Kod. oficiální. C. Kod. pod ochranou Společnosti Národů. III. Kod. v Americe. Literatura.

I. Pojem a teorie. Systematická organizace mezinárodního řádu právního, jenž postřádá nadstátní zákonodárné moci, jest možná toliko souhlasnou smluvní vůlí států. Platné formulování norem mezinárodního práva, jak veřejného tak i soukromého, dít se proto může toliko prostředkem a formou mezinárodních konvencí pravotvorných.

Odtud právní pojem kod. mez. pr. v užším slova smyslu jest omezení též toliko na systematické a oficiální, cestou mezinárodních diplomatických konvencí vznikající písemné formulování práva mezinárodního.

V širším slova smyslu bývá arci pojmu kod. pr. mez. dávana i širší náplň zahrnující veškerou činnost, směřující vůbec k rozmnožení psaného práva mezinárodního, a to i nesystematickým, příležitostným uzavíráním mezinárodních konvencí pravotvorných neb i vědeckými literárními pokusy o vypracování systematických kodexů práva mezinárodního.

Funkce kodifikace může býti buď omezena na prosté deklaratorní konstatování a formulování pozitivního práva obyčejového, t. j. prostý převod práva obyčejového v právo psané, nebo může zároveň konstitutivně spolutvořiti nové právo smluvní modifikacemi práva platného za účelem smíření konfliktů norem nebo názorů, dodatky k doplnění mezer, aneb může konečně tvořiti nové právo smluvní *in vacuo*. Funkce poslední ovšem vybočuje již z pojmového rámce kodifikace.

Potřeba kodifikace práva vůbec nastává, jakmile dospělo jisté vývojové výše, a roste se stoupající mnohostí a spletností vztahů sociálních. V právním řádu vnitrostátním ujímá se kodifikace moc zákonodárná zavádějíc jednotné právo ve vnitřních vztazích individuí mezi sebou a vztazích jich k státu v územní oblasti státu; v právním řádu mezinárodního společenství států

žádala by analogie kolektivní, universální konvence všech civilisovaných států s platností smluvních jednotných norem pro celou územní oblast světa. V takovém případě mluvíme o universálním, světovém právu mezinárodním. Je-li však platnost norem omezena na vztahy toliko menší oblasti územní několika států, mluvíme o právu partikulárním. Příslušné konvence pak jsou konvence buď multilaterální o větším počtu smluvních stran nebo dokonce pouze bilaterální, jež jsou výrazem nejužšího partikularismu.

Závazné normování právního řádu vztahovati se může na celou oblast látky právní nebo toliko na její omezené části. Mluvíme pak o kodifikaci generální nebo partiální.

Počátek kodifikace vychází, jak přirozeno, od práva obyčejového. Je-li jistá neurčitost, nepřesnost a proměnnost v povaze obyčejového práva vůbec, pocituje se nedostatek tento tím citelněji v právu mezinárodním, kdež vzájemné vztahy mezi jednotlivými státy vyvinuly se v sousedních poměrech různých geografických oblastí, v různých civilizačních prostředích a v různých průbězích národního, sociálního, hospodářského a politického vývoje, jež rozrůznily i právní myšlení ve větší menší skupiny tvořící tak partikularismus, jevící se, při oscilaci právních obyčejů a při nedostatku psaného práva, v regionálně rozrůzněném uplatňování práva tkvícího v obyčejí a v odlišném pojmání závaznosti t. zv. práva přirozeného.

Nesnáze tohoto stavu věci stavící se v cestu vývoji universalit práva mezinárodního hlásily se již odedávna a vyvolaly v doktríně práva mezinárodního snahy o jeho jednotnost provedením jeho kodifikace. Hlasy takové ozývaly se již od druhé poloviny XVIII. století, tudíž ještě v dobách před vlastní epochou kodifikace práva vnitřního, a je pozoruhodno, že s počátku pomýšleno hned na kodifikaci celého systému mezinárodního práva, jež by vtělena byla v jediný, úplný kodex (zákoník) generální, s universální platností světového práva mezinárodního veřejného i soukromého. Pokusy v tom směru činěné a znovu vždy se vracející až do dnešních chvil zůstaly převážně pouze soukromými vědeckými pracemi a kodifikací teoretickou, slučující formulaci obyčejového práva s modifikacemi, doplňky a i konstrukcí práva nového s hlediska kritérií subjektivních. Práce ty vykonaly ovšem důležitou službu po stránce vědecky odborné syn-

these. Po praktické stránce spíše ještě upozornily na obtíže problému kodifikačního vůbec, zejména pak na obtíže kodifikace generální. Postupem času byl proto rozmach generalisace a universalisace kodifikační zabrzdněn skromnější myšlenkou kodifikace toliko postupné a partiální, která již před světovou válkou řídila jak práci obou velkých mírových konferencí v Haagu tak i práci periodických konferencí haagských v oboru mezinárodního práva soukromého. Táž zásada kodifikace progresivní a partiální přijata byla za heslo nových oficiálních prací kodifikačních, jež rozvinuly se po světové válce na dvou souběžných kolejích kodifikace evropské pod záštitou Spol. Národů a kodifikace americké pod záštitou Panamerické Unie, která ovšem připustila zásadu generální kodifikace aspoň pro mezinárodní právo soukromé v nedávno přijatém, ovšem dosud neratifikovaném a mnohými rezervami oslabeném kódu Bustamantovu. (Bližší viz v odstavci o vývoji kodifikace.)

Současná teorie práva mezinárodního posuzuje problém kodifikace jeho se střízlivou rezervou, vyslovujíc se převážně proti kodifikaci generální, připouštějíc však a doporučujíc progresivní kodifikaci partiální.

Námítky, jež se proti kod-i pr. mez. obyčejně činí, poukazují na nebezpečí zastavení organického jeho vývoje, jenž dospívá rostoucím vzájemným pronikáním světových styků stále k novým problémům, s nimiž jen postupem doby se může vyrovnati. Poukazuje se na neodstranitelný nedostatek legislativní nadstátní vůle, jakáž jedině by mohla založiti universalisaci norem, a na nedostatek závazné jurisdikce mezinárodní.

Námítky tyto nejsou jistě bez váhy a přirozeně musí vésti k opatrnému omezení snah kodifikačních na látky opravdu zralé, jichž kodifikace by formulovala buď toliko normy obyčejového práva obecně a nesporně uznávané anebo modifikace nebo doplňky kolektivně přijatelné, ne-li všemi, tož aspoň mnohými státy.

Alternativa prvá neskytá mimořádných obtíží a plní důležitý, třeba ne vždy snadný úkol jasné formulace psaného slova a přesného vymezení abstrahovaných zásad buď přímo z živého práva obyčejového nebo z psaného práva uloženého v jednotlivých smlouvách mezistátních nebo konečně i z jurisdikce vnitrostátní nebo rozhodčích nálezů mezinárodních. Pokud jde o modifikace nebo doplňky, jest úkol obtížnější, ježto jde

při něm zpravidla o vyřešení rozporů norem neb aspoň jich interpretace a případně i o přizpůsobení právních předpisů novým potřebám, jež nemusejí v daném případě býti jednotlivými státy ani stejně pocitovány ani stejně posuzovány. Zde právě nastává nutnost opatrné formulace kompromisní, ale též pozornosti, aby novým právem smluvním nebylo vývoji předbíháno.

Universalisaci kodifikace staví se arciž vážně v cestu zásadní požadavek smluvní jednomyslnosti, plynoucí ze základního neporušitelného práva rovnosti v suverenitě všech členů mezinárodního společenství. Avšak ustanovení čl. 405 mírové smlouvy Versailleské týkající se mezinárodních konferencí práce a nejnověji osnova jednacího řádu pro prvou kodifikační konferenci (o čemž viz níže v odstavci o oficiální kodifikaci) připouštějí i usnášení majoritní nejen ve věcech ryze administrativních, nýbrž též v konečném hlasování o osnovách konvencí v konferenci projednaných a usnadňují takto značně práci kodifikační; vztahující se však toliko na osnovy těch kterých mezistátních smluv, nedotýkají a nemohou se dotýkati práva svobodné ratifikace, jejíž udělení či odmítnutí jest teprve projevem smluvní vůle státu. Takto zůstává princip rovnosti neporušen, spolu však se umožňuje vznik multilaterálních pravotvorných konvencí partikulárních, otevřených nadto pozdějšímu přístupu států na základě obvyklé klausule adhesní, jež jest, i mravně, účinným vyzváním a prostředkem k postupné universalisaci.

Pokud se týče shora zmíněné námítky nedostatku obligatorní jurisdikce mezinárodní, jest poukázati na instituci Mezinárodního Soudního Dvoru v Haagu, jehož statut (čl. 36) a dosavadní vývoj nesen jest tendencí řádného soudnictví povahy obligatorní, které ovšem státy v praksi podrobují se zatím jen velmi váhavě.

Váhavost, která charakterisuje dosud i povšechně oficiální kod-i pr. mez., není však třeba pokládati pro zájmy kodifikace za zásadně škodlivou. Naopak, toliko pozvolná a opatrně postupující práce, které staví se po bok v posledních dobách též živěji se ujímající akce pro unifikaci legislační v některých oborech práva vnitrostátního, může přinésti kladné výsledky vzájemného sblížení států v kooperaci humanity. Obojímu podnikání dány jsou přirozené meze. Jednotné universální právo ať ve vnitřních rádech právních ať v mezinárodním právním řádu jest té doby nemyslitelno a sotva

by bylo ve všech svých důsledcích žádoucí. Současné generaci dostalo se velkého úkolu zabezpečení trvalého míru, jenž nežadá tak nutně universálního jednotného práva jako spíše souhlasného uznání a plnění jeho vůdčích zásad a vytrvalé houževnatosti v lámání hrotů zápasu práva a politiky.

II. Vývoj kod. mez. pr. v Evropě.

A. Soukromé pokusy vědecké. Řadu pokusů o kod-i pr. mez. v Evropě zahájil anglický filosof J. Bentham, mluvčí idee věčného míru, svou v r. 1843 vydanou práci „Principes de droit international. Préambule d'un code de droit international“, v níž v 8 člancích formuloval základní zásady práva mezinárodního. Po něm Ital A. Paroldo vydal v r. 1851 „Saggio di codificazione del diritto internazionale“, věnované převážně mezinárodnímu právu soukromému. V r. 1861 rakouský právník Alfons von Domin-Petruschévecz uveřejnil „Précis d'un code international“, pokus o skutečný kodex, pro nějž autor zamýšlel získati oficiální zájem za účelem přijetí jeho za základ oficiální kodifikace. Pozoruhodné je dílo Bluntschliova „Das moderne Völkerrecht der civilisierten Staaten als Rechtsbuch dargestellt“, uveřejněné v r. 1868, jež jest systémem mezinárodního práva formulovaným v 862 člancích, bez nároku na kodifikaci oficiální. Podobně dílo Pasquale Fiori „Il diritto internazionale codificato“ z r. 1890 jest prací teoretickou uloženou ve formu kodexu jako i Duplessixův „Projet de Code international public“, uveřejněný v r. 1906 v Paříži. Ve své práci pomýšlí Duplessix ovšem na budoucí možnost mezinárodního organismu, jenž by byl nadán mocí legislační, jurisdikční i výkonnou.

Z nejúplnějších prací je vynikající dílo Američana Dudley Fielda, vydané v Novém Yorku 1873 „Draft Outlines of an International Code“, jež vzniklo z podnětu daného britskou asociací pro pokrok sociálních věd již v r. 1866, dle něhož pomýšlelo na zřízení komitétu právnických odborníků různých zemí, jenž by vypracoval a vládám k přijetí předložil úplný kodex práva mezinárodního. Práce Fieldova zahrnující oblast celého práva mezinárodního, veřejného i soukromého, formulovala nejen právo stávající, nýbrž i modifikace a doplňky se zřetelem na nové potřeby doby a nesena byla myšlenkou inkorporace kodu do multilaterální otevřené konvence mezinárodní, s možností případného toliko částečného přijetí jednotlivých partií kodu,

přípustností výpovědi, s předpokladem postupných akcesí a zásadou periodických revisních konferencí dle analogie konvencí Mezinárodních Unii Správních.

Vědeckou prací soukromou je konečně i kodex Itala J. Internoscia „Nouveau Code de droit international“, vydaný v Paříži v r. 1910, kompilační dílo, formulující normy práva mezinárodního jak veřejného tak soukromého v 5657 člancích a pomýšlející na přijetí kodu universálním mezinárodním kongresem.

Zmíněnými pokusy vědeckými snesen byl ovšem bohatý materiál studijní a užitečně připravena cesta akci oficiální.

Podobný a vysoce hodnotný význam v tomto směru má i činnost vědeckých sdružení práva mezinárodního, jež vesměs na programu své práce již po dlouhá léta mají i problém kodifikační a vypracovala některé projekty, jež staly se základem konvencí mezinárodních. Instituce tyto v posledních letech vstoupily i v těsnou spolupráci s kodifikací oficiální. Z nich „Institut de droit International“, založený v r. 1873 v Gentu, svými studii připravil partiální kodifikaci válečného práva pro II. haagskou mírovou konferenci a v r. 1925 zřídil svůj komitét kodifikační, poradně fungující v kooperaci s kodifikačním komitétem Společnosti Národů v Ženevě. Anglické sdružení „International Law Association“, založené rovněž již r. 1873 v Londýně a mající i svou skupinu československou v Praze, vykonalo již mnohé přípravné práce především v oboru práva námořního a zřídilo v r. 1922 rovněž svůj vlastní komitét kodifikační. „Union juridique internationale“, založená v r. 1919 v Paříži, zabývající se problémem kodifikace hlavně po stránce teoretické, usnesla se v r. 1928 na zřízení komise, jež má připraviti osnovu deklarace o právech a povinnostech států. Nejnovější institucí je „Académie diplomatique internationale“, založená v Paříži v r. 1927, jejíž komitét kodifikační nedávno slibně zahájil své práce. Konečně pak i „Union interparlementaire“ zabývala se problémem kodifikace na konferencích svých ve Washingtoně 1925 a v Paříži 1927 a usnesla se na resoluci žádající svolání světové konference mezinárodního práva veřejného. V Americe má obdobný, ale ještě dalekosáhlejší význam, v r. 1912 založený „American Institute of International Law“, jenž vstoupil do kolaboračního styku též s oficiálním kodifikačním komitétem ženevským.

Vedle něho jest v Americe horlivě činná „Society of International Law“. Činnost všech zmíněných institucí vědeckých působí účinným tlakem na rozvoj praktické kodifikace oficiální.

B. Kodifikace oficiální. Praktickým projevem rostoucích snah po systematické právní organizaci mezinárodního života byly konvence založivší Mezinárodní Správní Unie (nejprve Unie telegrafní z roku 1865) s jich permanentní institucí ústředních kancelářů a periodických konferencí revisních. Zmíněnými konvencemi a konferencemi, zabývajícími se hlavně administrativními problémy, působeno k vypěstění smyslu i pro systematickou organizaci v oblasti hmotného práva mezinárodního vůbec. Takové systematické práce v oboru mezinárodního práva soukromého ujal se periodické mezinárodní diplomatické konference haagské, z nichž prvá na podnět daný stát. radou Asserem svolaná vládou holandskou konala se v r. 1893 s heslem „nápravy nedostatku uniformity a získání určitosti při řešení konfliktů norm“. Konferenci účastnilo se 13 států evropských. Hned příštího r. 1894 konána konference druhá za účasti 15 států, po té pak další dvě konference v letech 1900 a 1904. Konference tyto vypracovaly řadu osnov konvencí, z nichž 6 bylo ratifikováno většinou signatárních států (konvence o manželství, rozvodu a rozloučení, o ochraně nezletilých, o řízení ve věcech civilních, o ochraně zletilých a o právních účincích manželství).

Úspěchu haagských konferencí soukromého práva přispělo značně zdůraznění přípravné povahy konferenčních jednání i usnášení a zdůraznění svobody ratifikační.

Pracovní metoda haagská všeobecně uznána za znamenitou. Program konferencí je připravován vládou holandskou za pomoci poradního komitétu. Látky programu zasílají se s případnými dotazníky neb osnovami jednotlivým vládám k předběžnému vyjádření a vracejí se opět do poradního komitétu haagského, jenž je analyzuje. Konference pracují ve speciálních komitétách. Vypracované a na konferencích přijaté osnovy odevzdávají se vládám, jež postupně vykonávají případné ratifikace neb adheze.

Činnost haagských konferencí pro mezinárodní právo soukromé obnovena po světové válce konferencí v r. 1925 konanou pod předsednictvím presidenta haagského soudu mezinárodního Lodera za účasten-

ství 22 států, mezi nimiž byla tenkrát po prvé i Anglie, jež do té doby nebrala na konferencích podílu. Na této konferenci vypracovány osnovy dalších konvencí (o úpadku a o uznání a vykonatelnosti nálezů soudních). V r. 1928 konána pak konference šestá, jež (kromě projektů konvencí ve věcech sukcese, právní pomoci, prodeje a nákupu zboží) zabývala se též otázkou příslušnosti Mezinárodního Soudního Dvora v Haagu v rozhodování o sporech co do interpretace konvencí. Případné přijetí příslušné konvence bylo by důležitým krokem na cestě k obligatorní mezinárodní jurisdikci.

Přinesly-li periodické haagské konference o mezinárodním právu soukromém důkaz o možnosti i o užitečnosti partiální, postupné kodifikace v oboru práva soukromého, dostalo se kodifikaci veřejného práva mezinárodního mocné vzpruhy dvěma světovými mírovými konferencemi v Haagu, konanými v r. 1899 a 1907. Prvá z nich, na níž účastnilo se 26 států, vynesla (vedle částečné úpravy a revise práva válečného) důležitou konvenci o pokojném urovnávání mezinárodních sporů se zavedením stálého rozhodčího soudu. Druhá konference z r. 1907, konaná za imposantního účastenství 44 států (pokračovala v kodifikaci válečného práva námořního i pozemního vypracováním řady konvencí), přijala novou konvenci o pokojném urovnávání sporů mezinárodních. Závěrečný protokol doporučil mocnostem konání další konference kodifikační, jež dle tehdejších úmyslů měla se sejíti po 8 letech, t. j. v r. 1915.

Válka světová učinila slibnému rozvoji rázně konec. Avšak veřejné mínění neopustilo myšlenku pokračování slibně zahájeného díla mírových konferencí haagských. Myšlenka ta i za světové války hlásila se nejen v Evropě, nýbrž též v Americe, jejíž státy právě za druhé mírové konference haagské projevily živý smysl pro společnou práci obou kontinentů na vybudování díla míru a organizaci světového práva a světové spravedlnosti. V ovzduší světové války na obou kontinentech dostalo se problému kodifikace nových podnětů a z půdy katastrofy vytryskly nové prameny, jež rozlily se v široké proudy. Vedle požadavků pokračování haagského díla, tkvících v tradici předválečné, vyskytly se různé, především neoficiální, projekty na zřízení Společnosti Národů, myšlenky na zavedení majoritního usnášení, na zavedení mezinárodní

ního organismu s autoritou nadsuverénní, na svolání světové konference kodifikační a zavedení její automatické periodicity atd.

Myšlenka energické kodifikace, jako ochránkyne světového míru, horlivě propagována především, zejména před vstupem Ameriky do války ve Spojených Státech amerických a ve státech latinské Ameriky, kdež vynikající zastánce idee progresivní kodifikace Al. Alvarez publikoval v r. 1916 svou knihu „Le droit international de l'avenir“, neopouštějící nikterak pevnou půdu střízlivého právního myšlení. Hojně podpory hnutí kodifikačnímu dostalo se za války i od evropských států neutrálních (Skandinávských, Holandska i Švýcar).

U mocností válčících vyvinul se přirozeně zdržlivý vyčkávací postoj oficiální nestotožňující se ve všem s veřejným míněním. To platí zejména o státech vítězných, především o Anglii, jejíž oficiální myšlení právní nebylo ostatně nikdy valně nakloněno ani kodifikaci práva vnitřního ani přílišnému rozvoji psaného práva mezinárodního. Zdržlivě chovala se i Francie.

V oficiálních jednáních o mír dostaviti se ovšem musila převaha živlu politického nad konstrukcemi právně-vědeckými. Pakt Společnosti Národů vyšel též z myšlení především politického a položil důraz na koncialici a arbitráž spíše než na ryze právní zásadu mezinárodní spravedlnosti nebo na mezinárodní právo in abstracto. Je pak i zcela přirozeno, že s druhé strany u států poražených uplatňovalo a uplatňuje se především dovolávání se principů abstraktně právních podložených ovšem koncepcí politické nespokojenosti. Nicméně mírovými smlouvami pařížskými zahajuje se pro mezinárodní právo a jeho kodifikaci významná nová epocha.

C. Kodifikace pod ochranou Spol. Národů. Pakt Spol. Národů, až na povšechnou úvodní zmínku o povinnostech přísného dodržování mezinárodního práva, o problému jeho vybudování nebo kodifikace nemá nijakých přímých předpisů. Přes to nelze o tom pochybovati, že otázka kodifikace a její případné řešení náleží přirozeně v rámcích úkolů Spol. Národů. Tak i ve speciálním případě článek 14 uložil Radě Spol. Národů připravit projekt Mezinárodního Soudního Dvoru. Rada Společnosti plnila tento příkaz jmenovala komitét, jemuž svěřila přípravu osnovy příslušného statutu. Za příležitosti zasedání komitétu tohoto v Haagu v r. 1921 učinil belgický delegát Descamps návrh směřující k tomu,

aby Spol. Národů v navázání na předválečné dvě haagské mírové konference svolala konferenci mezinárodní na podporu rozvoje práva mezinárodního. Návrh měl na mysli periodicitu konferencí a kodifikaci upevněním norem stávajících s případnými modifikacemi dle přítomné potřeby a počítal též s přípravnou kooperací vědecko-právních institucí. Návrh tento byl přijat komitétem jednomyslně a předložen byl později prvnímu Shromáždění Spol. Národů v sezení dne 18. XII. 1920 ve formě velmi skromné, navrhuující toliko, aby Radě Spol. Národů bylo uloženo vyzvati odborné instituce pro studium mezinárodního práva, aby uvážily o způsobu práce za účelem přesnější definice a dokonalejší koordinace norem mezinárodního práva. Návrh však nicméně padl na rázný odpor anglického delegáta lorda Roberta Cecila, jenž ve smyslu anglické koncepce právní poukazyval na nebezpečí předčasného rozvinutí hnutí pro kodifikaci.

Odhlasováno proto „odročení“ návrhu.

Teprve dne 8. IX. 1924 na V. shromáždění Spol. Národů delegace švédská učinila návrh, aby Rada Spol. Národů vyzvala členy Spol. Národů, jakož i instituce zabývající se studiem mezinárodního práva, aby označily látky, jež jsou zralé pro kodifikaci, která by pak provedena byla na budoucích mezinárodních konferencích pod egidou Spol. Národů. Návrh měl na mysli sice toliko omezený počet předmětů, nikoli tedy systém kodifikace generální, při tom však, jak z textu návrhu plyne, pomýšlel i na případné řešení nových otázek, jež dosud nejsou upraveny a u nichž by se toho jevila potřeba. 22. IX. 1924 přijata byla resoluce, kterou Shromáždění, kladouc důraz na podíl Spol. Národů na progresivní kod-i mez. pr., uložilo Radě, aby svolala komitét právnických expertů, kteří by netolik vyhovovali osobně potřebným podmínkám, ale kteří by též ve svém celku zaručovali zastoupení velkých forem civilisace a hlavních právních systémů světa. Tomuto komitétu dáno za úkol po případné konzultaci nejvýznamnějších institucí zabývajících se studiem mezinárodního práva a bez zasahování do případných oficiálních iniciativ jednotlivých států:

„1. sestaviti provisorní seznam (liste provisoire) látek mezinárodního práva, jejichž upravení cestou mezinárodní dohody zdálo by se nejžádoucnejším a uskutečnitelným,

2. sděliti tento seznam prostřednictvím

sekretariátu Spol. Národů vládám všech států, členům i nečlenům Spol. Národů, k jich dobrozdání a prostudování po té jich odpovědi,

3. a podati Radě Spol. Národů raport o otázkách, které dostihly dostatečného stupně zralosti, a o proceduře, jež by měla býti sledována za účelem přípravy případných konferencí k jich rozřešení.“

Resolucí touto Spol. Národů, jak vidno, přijala zásadu progresivní a partiální kodifikace oficiální, založené na přípravné práci odborně právníké. Požadavek, aby v komitétu representovány byly hlavní formy civilisace a právních systémů, opakuje obdobnou formuli čl. 9 statutu Stálého Mezinárodního Soudního Dvoru. Ustanovením o poradní spolupráci vědeckých institucí mezinárodního práva založen i širší zájem kodifikační, zejména pokud jde o dotyčné instituce americké. Zákazem zasahování do případných jiných oficiálních kodifikačních iniciativ chráněna jest jednak disposice suverenity států, jednak pak zdůrazňuje se jím nepřímý význam a záruka volného vývoje kodifikačních prací, již jinak zahájených, především konferencemi haagskými v oboru soukromého práva mezinárodního a ovšem též oficiální kodifikací Panamerické Unie.

Komitét expertů ve smyslu resoluce jmenován byl na zasedání Rady Spol. Národů v Římě dne 8. XII. 1924 o 17 členech pod předsednictvím Švéda Hj. L. Hammarskjölda a dán mu oficiální název „Comité d'experts pour la codification progressive du droit international“. Vyhovující požadavku odbornictví i representace hlavních systémů právních jmenovala Rada Společnosti právníky různých národností ze 17 států: Anglie, Francie, Itálie, Německo, Polsko, Československo, Belgie, Holandsko, Švédsko, Španělsko, Portugalsko, Spojených Států Amerických, Argentiny, Salvadoru, Japonsko, Čína a Indie britské. Takto representovány jsou oblasti britská, latinská kontinentální, středoevropská, severoamerická, latinskoamerická a východoasijská. Princip ryzího odbornictví vědeckoprávního porušen byl potud, že mezi 17 členy jsou i tři právníci diplomati (Československo, Japonsko a Salvador).

Tento komitét kodifikační sešel se k prvému zasedání v dubnu r. 1925 v Ženevě a zasedal pak též v r. 1926, 1927 a 1928. Pracovní jeho metoda podávala se v hlavních rysech již ze samotného textu resoluce Spol. Národů. Pokud pak se tkne

pojmu kodifikace, zaujal komitét stanovisko širšího výkladu, jež se neomezuje na pouhé konstatování a formulování práva stávajícího, nýbrž připouští bráti v úvahu i případné modifikace a doplňky, pokud jen úprava té které látky se dá pokládati za žádoucí a uskutečnitelnou ve smyslu mandátu přiděleného komitétu. Práce zahájena byla výběrem a provisorním seznamem studijních látek z oboru především veřejného práva a s vyloučením práva válečného. Pro každý jednotlivý předmět zřízeny subkomitéty o 2 až 3 členech, jichž úkolem jest předmět prozkoumati a podati o něm pro příští zasedání písemný raport s příslušnými návrhy. Raporty tyto cirkulují již před zasedáním a jsou pak projednávány v plenu komitétu, jež se usnáší o otázce jich zralosti pro kodifikaci. O předmětech hodících se dle názoru komitétu k případnému kodifikování podává komitét raport generálnímu sekretariátu s „dotazníky“ (questionnaires), jimž připojeny jsou plné texty raportů subkomitétů a zápisy o jednáních komitétu. Generální sekretariát zasílá pak zmíněné dotazníky vládám všech států k vyjádření. Došlé odpovědi států zkoumají opět subkomitéty a plenum provádí jich analýsi a podává konečný generální raport prostřednictvím generálního sekretariátu Radě Spol. Národů. Způsob práce jednotlivých subkomitétů přenechává se jich vlastnímu uvážení a zůstává se jich uznání i případné vypracování osnov konvencí. Konečným cílem raportu jest ovšem toliko výrok o otázce zralosti ve smyslu textu mandátu daného komitétu svrchu zmíněnou resolucí. Komitét přihlížející k přípravné povaze svých prací neváže se příkazem jednomyslnosti v usnášení, nýbrž spokojuje se s usnášením prosté majority a uvedením výsledků hlasovacích v jednacích protokolech, jež vedeny jsou těsnopisně a podávají úplný obraz práce.

Komitét za svých tří zasedání v r. 1925, 1926 a 1927 pojal v provisorní seznam celkem 21 předmětů studijních, z nichž na svém prvém zasedání:

1. státní příslušnost, 2. územní vodstvo,
3. privileje a imunity diplomatické,
4. právní stav obchodních lodí státních,
5. extradice, 6. zodpovědnost státu za škody způsobené na jich území osobám nebo majetku cizích příslušníků, 7. jednací řízení na konferencích mezinárodních a procedura při uzavírání a redakci mezinárodních smluv, 8. pirátství, 9. otázka vydržení a promlčení, 10. těžba produktů mořských,

11. státní kompetence trestní o deliktech spáchaných na cizím území.

V zasedání v r. 1926 zhotoven druhý seznam obsahující další látky:

12. delegační řízení ve věcech trestních, 13. soukromé společnosti a fondy bez zjištěných cílů, 14. domicil, 15. právní stav konsulů, 16. klausule nejvyšších výhod, 17. revisní klasifikace diplomatických zástupců, 18. jurisdikce státní ve věcech cizích států, 19. státní příslušnost obchodních společností a jich ochrana diplomatická, 20. uznání právní osobnosti cizích obchodních společností, 21. konflikt zákonů ve věcech koupi a prodeje zboží.

Ze seznamu prvního přiznal komitét zralost 7 předmětům shora pod č. 1, 2, 3, 6, 7, 8 a 10 uvedeným a z listiny druhé 4 předmětům uvedeným pod č. 12, 15, 17 a 18 a předložil o nich raporty s dotazníky generálnímu sekretariátu Spol. Národů k dalšímu řízení.

O předmětech shora pod č. 5, 11 a 16 uvedených (extradice, delikty spáchané na cizím území a klausule nejvyšších výhod) podal komitét dobrozdání negativní s připomenutím obtíží, jež u nich kodifikaci ohrožují. Předměty č. 4, 19, 20 a 21 vyňaty z programu pracovního, ježto o prvním z nich má se z iniciativy belgické vlády konati konference diplomatická v Bruselu a ostatní tři položeny již byly na program haagských periodických konferencí.

Další předměty č. 9, 13, 14 byly zatím odloženy na pozdější dobu.

K dotazníkům první i druhé serie došly odpovědi většiny států, z nichž některé vyslovily se pro kodifikaci bez výhrady, jiné s výhradami a jiné konečně zcela negativně. Jednomyslného bezvýhradného názoru vlád nedocílil sice ani jediný z předmětů, ve svém celku však odpovědi projeví mimořádný zájem a smysl pro úkoly kodifikační. Rozlišnost stanovisek byla předem předpokládána tím spíše, že i v samotném právnickém komitétu kodifikačním nebylo lze docílit ve všem jednomyslnosti a bylo třeba pracovati opatrnou cestou kompromisů.

Výsledek své přípravné práce podal komitét kodifikační Radě Spol. Národů generálními raporty ze dne 2. IV. 1927 (dotazníky I-VII) a ze dne 27. VI. 1928 (dotazníky VIII—XI).

Rada Spol. Národů zabývající se prvním raportem na zasedání svém v červnu 1927 přiznala v zásadě možnost a účelnost svolání mezinárodní diplomatické konference

kodifikační. Při tom však vyloučila z předmětů kodifikačním komitétem navržených otázku pirátství pro nedostatek všeobecného zájmu a otázku privilejí a imunit diplomatických, ježto úprava její nepokládána za naléhavou. Otázku jednacího řádu mezinárodních konferencí a procedury při uzavírání mezinárodních smluv usneseno odevzdati k dalšímu studiu generálnímu sekretariátu Spol. Národů a otázku těžby mořských produktů technickému ekonomickému komitétu v Ženevě, obojí ve smyslu návrhů samotného komitétu kodifikačního.

Pro přímou kodifikaci zbyly takto z původních sedmi předmětů předměty tři: 1. státní příslušnost, 2. teritoriální vodstvo a 3. zodpovědnost států za škody způsobené na jich území osobám nebo majetku cizích příslušníků. Na VIII. shromáždění Spol. Národů přijata pak dne 27. IX. 1927 resoluce, dle níž příprava mezinárodní kodifikační konference má býti svěřena zvláštnímu komitétu přípravnému o 5 členech, kteří by byli praktiky ve speciálních otázkách, o jichž kodifikaci jde. Komitét tento (Comité préparatoire pour la Conférence de codification) byl jmenován a zahájil práci svou pod předsednictvím prof. Basdevanta v Ženevě v únoru 1928 a zasedal po té i v r. 1929. Ve smyslu mandátu uděleného mu Spol. Národů zaslal prostřednictvím generálního sekretariátu dotazníky o svrchu uvedených třech předmětech kodifikace všem vládám s požádáním o sdělení informací: a) o stavu jich zákonodárství vnitřního i ve věcech mezinárodního práva s pokud možno nejhojnějšími údaji bibliografickými a vědeckoprávními, b) výsledků zkušeností praktických jak v poměrech vnitřních tak zahraničních a c) přání reformních. Došlé odpovědi států komitét prozkoumal a vypracoval obširný memoár (Bases de discussion), jenž má sloužiti za základ jednání zamýšlené mezinárodní konference kodifikační a byl zaslán všem vládám. Přípravný komitét vypracoval kromě toho z příkazu Rady Spol. Národů osnovu jednacího řádu pro kodifikační konferenci „Projet de règlement de la première conférence pour la codification du droit international“, jehož čl. XVIII navrhuje pro usnášení se v komitétěch zásadu majoritního hlasování a čl. XX ukládá komitétům jasně rozlišování usnesení jednomyslných od usnesení pouze většinových a předpisuje oddělené zpravodajství o nich. Vedle toho pak dle okolností mohou komitéty formulovati ná-

vrhy „deklarací“, jež by vyjadřovaly buď jednomyslně nebo majoritně zásady pokládané za výraz platného práva mezinárodního o tom kterém předmětu.

Pro usnášení v plénu platí dle osnovy jednacího řádu předpis jeho čl. XXIII, dle něhož akty (diplomatické instrumenty) o dohodách jednohlasně usnesených podepisují delegace s výhradou ratifikace. Přípustné jsou rezervy ať již k celku neb jednotlivým článkům, nikoli však rezervy interpretační. Akt má zásadně zůstat otevřen pro přístupy států a má obsahovati ustanovení o době platnosti a případné re-vizi.

O aktech, jež nevznikly jednohlasným usnesením, má ustanovení čl. XXIV. Akty takové mohou býti též podepsány a jest je pokládati za „akty konferenční“ předpokládajíc, že týkají se látek v rámci kompetence konference a předpokládajíc, že byly přijaty většinou hlasů států zastoupených v onom komitétu, v němž vznikla osnova dotyčného aktu. Čl. XXV připouští za obdobných podmínek za akty konferenční i deklarace o uznání jistých zásad za výraz platného práva mezinárodního. I tyto deklarace činí se s výhradou ratifikace a zůstávají otevřeny ad hesi; nemají však míti jak přirozeno ani ustanovení o době platnosti ani o výpovědi.

Jak z právě zmíněných článků osnovy jednacího řádu vidno, veden byl přípravný komitét snahou usnadniti co možno pozitivní výsledek kodifikační, aniž by ovšem porušena byla základní zásada jednomyslnosti, ježto závazek státu vzniká teprve ratifikací. Myšlenkou základní zůstává: multilaterální otevřená konvence pravotvorná. O tom, jaký úspěch přinese zamýšlená konference problému systematické kodifikace, bude lze činiti závěr teprve z počtu udělených ratifikací, sotva však počítati lze s bezprostřední a bezvýhradnou úpravou universální kteréhokoli z předmětů na jejím programu, přes to, že přípravě její věnována byla zcela mimořádná péče na základě metodické dělby práce tří organismů, dle níž Ženevskému komitétu kodifikačnímu přidělena stránka teoretická, přípravnému komitétu stránka praktická a konferenci stránka diplomaticko-politická.

Je-li úkolem „kodifikačního“ komitétu především vědecké zpracování materiálu mezinárodního práva, jde v pracích komitétu „přípravného“ o hledání spojek mezi právním řádem mezinárodním a právním řádem vnitřním jednotlivých států. Ko-

nečně pak práce komitétu kodifikačního jest vázána přísnějšími zřeteli na právo stávající, než práce komitétu přípravného, zabývajícího se především rozpory a otázkou jich překlenutí modifikacemi a doplňky mezer. Dle usnesení Spol. Národů má se konati zmíněná „prvá konference kodifikační“ na oficielní pozvání holandské vlády v Haagu již v březnu 1930. Vedle členů Spol. Národů pozvány budou veškeré ostatní státy.

Komitét kodifikační vypracovav, jak shora již uvedeno, druhou serii kodifikačních předmětů, usnesl se na svém zasedání v r. 1928 doporučiti ke kodifikaci další otázku „domicilu“. Kromě toho ovšem zabýval se i novým úkolem zásadním, přiděleným mu Radou Spol. Národů v otázce synthetického generálního programu kodifikace, jehož vypracování navrhl na osmém shromáždění Spol. Národů paraguajský delegát Cavallero. Autor návrhu poukazoval na nedávno na Havanské panamerické konferenci přijatý kodex soukromého práva mezinárodního a upozorňoval na nutnost, aby i v Evropě bylo v brzkú přikročeno k práci analogické k včasnému zabránění dualismu v právu obou kontinentů. Komitét kodifikační byv požádán o dobrozdání vyslovil se pro přijatou již zásadu kodifikace toliko částečné a postupné, přenechávaje však při tom Radě Spol. Národů rozhodnutí o případném vypracování systematického přehledu kodifikačního, jenž by obsahoval výčet látek celé oblasti mezinárodního práva, aniž by však při tom bylo pomýšleno na bezprostřední uskutečnění kodifikace v celém rozsahu.

Shromážděním Spol. Národů ze dne 14. IX. 1928 potvrzena rovněž nanovo zásada kodifikace progresivní, ale se zřetelem na praktický význam metodicky založeného kodu, jenž by postupně soustřeďoval všechny otevřené konvence pravotvorné, usneseno jmenování zvláštního komitétu složeného z tří členů kodifikačního komitétu. Tento komitét vypracoval pak jednak systematický přehled látek celé oblasti mezinárodního práva (veřejného i soukromého) a podal dobrozdání o možnosti a účelnosti metodického roztržení otevřených konvencí pravotvorných, jež by se vydalo a v budoucnosti postupně doplňovalo ve formě kodu. Dle názoru komitétu by taková publikace toho času obsahovala nejvýše 250 otevřených konvencí pravotvorných. Nejedná se zde ovšem o nějaký kodex-zákoník v technickém slova

smyslu, nýbrž o oficiální sbírku, jež jistě by přinesla praktickou službu vedle velké Sbírkky smluv (*Recueil des traités*) založené u sekretariátu Spol. Národů, v níž bylo registrováno již několik tisíc diplomatických instrumentů.

Ve všem, co uvedeno, zračí se živý ruch snah kodifikačních, jež vedle vylíčených přímých akcí kodifikačních, soustředěných v odborných komitétách svrchu zmíněných, projevovaly se prakticky i v činnosti jiných pomocných orgánů Spol. Národů. Tak na př. v oboru sociální mezinárodní legiscace, v níž před válkou vznikly známé Bernské konvence na ochranu práce, rozvinula se mocně činnost Mezinárodního Ústavu Práce a jeho konferencí, jež vynesly za dobu prvního desetiletí jeho trvání 26 konvencí, jež ovšem nejsou dosud všemi státy ratifikovány, avšak namnoze *in facti* praktikovány. Vedle toho přímo i nepřímo na kod. pr. mez. mají podíl i organizace dopravní, hygienické, hospodářské a finanční při Spol. Národů. Připomenouti tu jest dílo Barcelonské konference z r. 1921, Ženevské z r. 1923 a Pařížské z r. 1925, z nichž vyšlo několik důležitých konvencí týkajících se mezinárodní dopravy a dílo ekonomických konferencí ženevských z let 1923, 1927 a 1928 ve věcech mezinárodního obchodu.

Konečně pak s kodifikační akcí mezinárodního práva nesou se paralelně a jí pomocně přispívají snahy o legislační unifikaci, směřující na universalisaci práva vůbec a na odstranění dualismu norem práva mezinárodního a práva vnitřního v otázkách mezinárodní povahy. Problém, o který tu jde, není arcíť po právní stránce problémem práva mezinárodního. Jednáť se nikoli toliko o řešení konfliktů zákonů ve smyslu t. zv. soukromého práva mezinárodního, nýbrž o zavedení jednotných norem práva vnitřního neb aspoň vzájemného sblížení, jež může býti ovšem též jen částečné. Je-li unifikace taková poměrně snadná tam, kde právní vývoj zákonodárství vyvinul se za stejných nebo podobných podmínek, jako na př. ve státech skandinávských neb u států latinsko-amerických, jest unifikace obtížnější u států starých tradic a odlišných právních systémů, jak tomu jest v Evropě. Ale i v těchto případech dosaženo již pozoruhodných výsledků především v oboru práva směnečného (na haagských konferencích z r. 1912 a r. 1923) a práva námořního (na periodických konferencích bruselských). Podobně i

v oboru práva obchodního ujala se myšlenka unifikace aspoň některých jeho partií. Z dob nejnovějších poutá po té stránce pozornost, vedle akcí unifikace legislační německo-rakouské, sledujících cíle politického sjednocení, unifikační plán francouzsko-italský pro obor práva obligačního, vzniklý již za doby mírové konference pařížské a od té doby postupnou prací vrostlý v osnovu zákoníka „*Code des obligations et des contrats*“, jehož osnova přijata byla na zasedání smíšeného komitétu v Paříži v r. 1927.

Velký rozmach unifikační projevil se, jak přirozeno, v oboru práva leteckého, na jehož jednotném vybudování pracuje přípravně mezinárodní komitét právníký, zřízený v Paříži, a periodické mezinárodní konference.

V oboru unifikace práva trestního konají se, dosud ovšem za poměrně malé účasti, oficiální periodické kongresy, z nichž poslední tohoto roku (1929) v Madridě. Pokud pak týče se práva občanského, zřízen byl v r. 1928 z oficiální iniciativy italské a pod ochranou Spol. Národů „Institut pro unifikaci práva soukromého“ v Římě, jež má za úkol studovati prostředky k harmonisaci a koordinaci soukromého práva v různých zemích neb skupinách států.

III. Kodifikace v Americe. Myšlenka a historická zásluha kodifikace amerického práva mezinárodního náleží Americe latinské. Byl to především politický kongres amer. latinských států konaný v r. 1826 v Panamě, na němž peruanský delegát J. M. Pando učinil návrh na zahájení prací kodifikačních se zdůrazněním požadavku, aby normy mezinárodního práva amerického nebyly v rozporu s obyčejovým právem evropského kontinentu. Podobně pak v r. 1877 na kongresu latinských států, konaném v Limě, zahájeny první práce směřující k legislační unifikaci soukromého práva. Konečně pak na konferenci zasedající v Montevideo v r. 1888 a 1889, za rozšířené účasti států střední i jižní Ameriky, vypracovány mezinárodní unifikační konvence o právu občanském, obchodním, trestním, soudním řízení, autorském právu atd.

Spojené Státy Severoamerické, jež až dotud odmítaly účast na kongresech Ameriky latinské, teprve v r. 1889 ujal se dokonce samy iniciativy pozváním ke konferenci, jež sešla se téhož roku ve Washingtoně za účasti 18 amerických republik. Tato I. konference Washingtonská, kterou zahá-

jena byla řada pozdějších konferencí panamerických, pronesla se, že nepokládá dosud za vhodnou dobu pro generální kod-i pr. mez., avšak vyslovila se pro zásadu speciálních konvencí v oboru soukromého práva mezinárodního. Latinské státy snažily se na témž kongresu vyvolati usnesení o vyzvání vlád všech zúčastněných států k ratifikaci konvencí montevidejských. Spojené Státy Severoamerické vyslovily však k resoluci té výhradu s odvoláním se na neodvislost vnitřního zákonodárství jednotlivých federálních států. Toto stanovisko Spojených Států zůstalo pak i v dalším vývoji kodifikačních snah panamerických brzdou a vtisklo kodifikačním pracím pečť panamerických převážně toliko přípravných prací odborně-právnických se zdůrazněnou výhradou neodvislosti ratifikační, jakáž ostatně plyne nejen ze samotné obecně známé právní povahy svobody ratifikace vůbec, nýbrž ještě důrazněji se uplatňuje v zákonodárství Spojených Států Amerických a jeho důsledné absolutistické praksi. Odtud pak charakterisuje kodifikační práce americké i znatelný antagonismus mezi Amerikou anglosaskou a latinskou. Na II. panamerické konferenci konané v r. 1901 v Mexiku položen oficiální kodifikaci základ organizační. Plán jeho předložen brasílským delegátem Pereirom návrhem na zřízení expertního komitétu právníckého s úkolem vypracování kodů mezinárodního práva jak veřejného tak i soukromého, avšak toliko pro státy americké. Návrh ten však pozměněn podstatně v plénu v tom směru, aby komitét vedle 5 členů amerických měl i 2 členy evropské a v příslušném usnesení výslovně pomýšleno na budoucí možnost adheze států evropských s nadějí v jednotnost vývoje světového práva mezinárodního. V diskusi organizačního plánu uplatnil se vynikajícím způsobem chilský delegát Alvarez, jenž poukazyval na nesnáze kodifikační tkvící jednak v živlu politickém, pronikajícím otázky mezinárodního práva, na nemožnost uniformity ve vztazích jednotlivých států mezi sebou, na proměnlivost vztahů právních související s pohyblivostí vztahů hospodářských, doporučoval zdrželivost a omezení kodifikačních prací jednak toliko na látky, v nichž především pociťuje se potřeba úpravy, a to jednak na obecné zásady cestou abstrakce ze stávajících smluv mezinárodních a z práva obyčejového a reglementaci podrobnou toliko u oněch předmětů, jež zřejmě neskytají obtíží. Zamýšlené zřízení expertního komi-

tétu se však neuskutečnilo a teprve na III. panamerické konferenci konané v r. 1906 v Rio de Janeiro projednáván plán organizační nanovo a tentokrát na návrh delegáta Spojených Států L. L. Rowea přijato konečně zřízení komitétu expertů skládajícího se z delegátů jednotlivých států amerických s upuštěním od původní myšlenky přibrání evropské kolaborace. Co do metody pracovní přijata zásada omezení práce na stanovení obecných principů v otázkách, jež jsou již upraveny individuálními konvencemi mezi americkými státy, a na úpravu oněch speciálních otázek mezinárodního práva jak veřejného tak i soukromého, o nichž je ve vnitřním zákonodárství států amerických shodné zákonodárství. Práce tudíž založena na kodifikaci obecných zásad a na legislační unifikaci.

Komitét, jenž měl býti jmenován a zahájití měl práce ihned — byl však zřízen a zahájil svou činnost teprve v r. 1912 v Rio de Janeiro.

Mezitím vláda brasílská, nesouc nelibě průtah kodifikačních prací, uložila svým dvěma nejlepšími právníkům Dr. Epitacio Perroa a L. R. Pereirovi vypracování kodů, prvému práva veřejného a druhému práva soukromého. Komitét expertů zahájiv svou činnost, přijal ve svém jednáním řádu zásadu majoritního usnášení dvěma třetinami hlasů. Práce nešla nijak hladce a hlásilo se hojně rozporů věcných, metodických i osobních — a práci nadobro zastavila světová válka.

Teprve V. konference panamerická v Rio de Janeiro 1925 vrátila se k problému kodifikace nanovo a přijala resoluci, kterou prohlásila generální kod-i pr. veřejného za nepraktickou a zdůraznila naopak zásadu kodifikace progresivní cestou partikulárních konvencí o oněch zásadách, v jichž praxi je shoda. Pokud však jde o mezinárodní právo soukromé, setrváno při myšlence generálního kodu.

Již před konáním V. konference panamerické byl ke spolupráci v kodifikační akci přibrán v r. 1924 Americký Institut pro mezinárodní právo, jenž vypracoval plných 30 osnov konvencí z různých látek práva mezinárodního (s vyloučením práva válečného).

Vedle toho vypracován pro mezinárodní právo soukromé obsáhlý projekt kodu členem Institutu, havanským profesorem Bustamantem. Kodex ten v 437 člancích zahrnuje nejen právo civilní, nýbrž i obchodní, trestní a řízení; nesen je duchem

amerikanismu a staví v popředí nedotknutelnost suverenity vnitřního zákonodárství jednotlivých států.

Komitét právnických expertů v Rio sešel se po válce po prvé v r. 1927 a zabývá se svrchu zmíněnými 30 projekty, vypracovanými Institutem pro mezinárodní právo, přijal z nich toliko 9 a přidal sám 3 nové. Předměty, jichž konvence se týkají, jsou:

1. základní zásady práva mezinárodního,
2. státy (pojem, rovnost, uznání),
3. právní postavení cizinců,
4. smlouvy mezinárodní,
5. asyl,
6. povinnosti států v případě války občanské,
7. výměna publikací,
8. výměna učitelů a studentů,
9. diplomatictí zástupci,
10. konsulové,
11. námořní neutralita,
12. smírné řešení mezinárodních sporů.

Kod Bustamantův po dlouhých debatách přijat s modifikacemi dvoutřetinnou většinou.

V lednu 1928 sešla se v Havaně VI. konference panamerická za účasti všech 21 republik amerických, jež přijala s novými modifikacemi a mnohými rezervami kod Bustamantův pro soukromé právo mezinárodní a dalších 7 konvencí o předmětech shora uvedených pod č. 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11, kromě toho konvencí o obchodní aviaci připravenou interamerickou komisí aviatickou, konvencí o organizaci Unie Panamerické a konvencí o ochraně autorského práva, která ovšem jest pouze revisí starší konvence z Buenos Aires z r. 1910; celkem přijato tedy 11 konvencí. V otázce unifikace zákonodárství vnitřního, jež byla rovněž na programu konferenčním, nedospělo se k výsledkům pro nepřipravenost látky a přijata toliko resoluce doporučující státům adopci jednotného zákonodárství o směnečném právu a obchodních papírech na základě haagské konvence z r. 1912.

Jiné projekty, na př. otázka pohraniční policie, otázka neintervence a projekt týkající se základních zásad mezinárodního práva, vyvolaly ožehavé politické nesnáze a byly odkázány příští konferenci panamerické podobně jako i otázka pokojného řešení sporů, jež nebyla komitétem právnickým dostatečně připravena. Konvence o tomto posléze jmenovaném předmětu byla však podepsána v lednu 1929 většinou států.

Mezi 64 resolucemi usnesenými na konferenci havanské, z nichž většina je rázu administrativního nebo politického, jest nad jiné významná resoluce přijímající zásadu povinné arbitráže k uklizení sporů mezi státy Unie a resoluce odsuzující agresí.

Výsledek práce havanské konference po

stránce právníké jest jistě pozoruhodný, jeho cena praktická závisí však na ratifikacích, jichž udílení naráží začasť na překážky rázu politického.

Na konferenci havanské přijata byla též nová ustanovení o technické organizaci prací kodifikačních. Ústředním orgánem jest Ředitelská Rada Panamerické Unie, v níž zastoupeno jest všech 21 republik amerických svými diplomatickými zástupci ve Washingtonu pod předsednictvím státního sekretáře Spojených Států Amerických. Pomocnými orgány jsou: 1. Stálý komitét pro veřejné právo mezinárodní se sídlem v Rio de Janeiro; 2. Stálý komitét pro mezinárodní právo soukromé se sídlem v Montevideu; 3. Stálý komitét pro srovnávací studie zákonodárství za účelem unifikace legislační se sídlem v Havaně; 4. Americký Institut pro mezinárodní právo se sídlem ve Washingtonu; 5. Komise interamerická pro otázky hospodářské, finanční a námořní; 6. Právníká komise pro redakci projektu jednotné legislační ve věcech civilních a 7. Komise právnických expertů v Rio de Janeiro s dvěma větvemi pro mezinárodní právo veřejné a soukromé.

Tato posléze uvedená komise nemá již býti na příště orgánem trvalým, nýbrž má se sejíti vždy v dobu a na místě určeném společným usnesením vlád republik. Jejím úkolem (jenž jest obdobným úkolům ženevského komitétu kodifikačního, z části však i přípravného komitétu Basdevantova) jest příprava materiálu pro konferenci. Za pomoci informací získaných od vlád co do praxe právní, politické a diplomatické a informací vědeckých má komise připraviti osnovy konvencí, jež se prostřednictvím ústředního úřadu Panamerické Unie odevzdávají Institutu mezinárodního práva a po té vládám republik aspoň rok před konáním konference. Komise právnických expertů má klasifikovati látku ve tři skupiny: a) předměty, jež čítati mohou s usnesením jednohlasným, b) předměty, u nichž lze se nadíti toliko většiny hlasů, a c) ony, o nichž není souhlasu co do jich přijetí.

Mechanismus kodifikačních prací amerických liší se od mechanismu evropské kodifikace potud, že v něm provedeno jest užší stěsnění práce oficiální s prací neoficiální přímým včleněním vědeckého Institutu pro právo mezinárodní do systému oficiálního, a že všech 7 orgánů vstúje souběžně do ústředního úřadu Panamerické Unie, jenž prostředkuje s jedné strany mezi diplomatickou funkcí vrcholící v periodic-

kých konferencích a mezi přípravnou prací technických orgánů a udržuje spolu dozor a prostřednictvím vzájemného styku mezi orgány technickými. Vedle toho na rozdíl od evropského systému pojata jest v mechanismus kod. pr. mez. též unifikace práva vnitřního.

Systém americký je ucelenější než systém evropský, který nevyšel dosud ze stadia pokusného. Samotná Spol. Národů zdůraznila nutnost, aby kodifikační práci zahájeno pod její ochranou nebylo zasahováno do iniciativ jiných, z nichž hlavní význam má tradiční již postavení Haagu. Kromě toho padá na váhu, že velký počet evropských institucí vědeckých, zabývajících se právem mezinárodním, činil by obtížným organické včlenění práce jich přímo do systému oficiálního a proto toho času nezbyvá než ponechat jim volnou poradnou spolupráci a konkurenci v přípravné práci a případně vyčkati výsledků prvé kodifikační konference haagské v roce příštím.

Nelze ovšem přehlížeti, že kodifikace panamerická děje se v prvé řadě pro potřebu Ameriky a zaváděti tak může další partikularismus a rozrůznění oblasti práva amerického a evropského. Odtud i na samotné konferenci havanské ozvaly se varovné hlasy. Vývoj toho času nese se k vytvoření oblasti světového práva mezinárodního, aspoň v některých nejdůležitějších jeho problémech a věcech společných zájmů, avšak se zachováním nezbytného partikularismu založeného historickým vývojem. Partikularismus takový trvá ostatně i na samotné půdě Nového Světa mezi Spojenými Státy Severoamerickými a státy střední a jižní Ameriky. Pokud pak týče se Evropy, padá na váhu, že akce Spol. Národů vůbec zatíženy jsou absencí Spojených Států (ale dosud i několika států jiných). Konstatování takového stavu věci nemusí však býti důvodem pesimismu. Nedávný Kelloggův pakt prokázal právě v nejživotnější otázce mezinárodního života harmonický smysl obou kontinentů, rovněž i poměr Spojených Států Amerických k Mezinárodnímu Soudnímu Dvoru v Haagu vyvíjí se cestou sblížení idejí. Proto též v paralelní kodifikaci na obou kontinentech není třeba spatřovati nebezpečí, pokud jen na obou kontinentech platiti bude heslo: festina lente.

Literatura.

Alvarez: „La codification du droit international“, Paříž 1912; Baker: „The codification of Intern. Law“ v British Year book of Intern. Law,

vol. V, 1924; Bulmerincq: „Praxis, Theorie und Kodifikation des Völkerrechtes“, 1874; Constantinoff: „La codification du droit international et l'unification législative“, Paris 1829; Dumas: „Simple introduction à l'étude du problème de la codification du droit international public“, Saint-Imier 1912; Hudson: „The progressive codification of inter. law“, Washington 1926; Loewenthal: „Grundzüge zur Reform und Kodifikation des Völkerrechtes“, Berlin 1912; Politis: „Les nouvelles tendances du droit international“, Paříž 1927; Visscher: „La codification du droit international“, Recueil des cours de l'Académie de droit international, Haag 1925.

Vojtěch Mastný.

Kojení námezdné.

Přirozenou a zároveň nejlepší výživou kojence je mléko vlastní matky. Z různých příčin (zdravotní stav matky, hospodářské, sociální poměry a j.) musí však kojeneček mnohdy se spokojiti s výživou jinou, buďto je kojen cizí matkou-kojnou nebo je vyživován uměle, zvláště mlékem zvířecím. Kojení cizí matkou jest pro dítě prospěšnější než výživa umělá. Kojná koná naznačené služby za odměnu — mzdu — odtud pojem k. n-ho.

Vzhledem k vlivu svému na populaci stalo se k. n. předmětem pozornosti státní správy, která otázku tu upravila a upravuje zvláště s hlediska zdravotního. V zemích historických jest to zejména nař. min. obchodu vydané v dohodě s min. vnitra ze dne 7. V. 1908, č. 96 ř. z., jímž se vydávají zvláštní ustanovení pro živnostenské dohazování kojných. Podle tohoto nařízení, vydaného ku provedení živn. řádu, smí majitel koncese pro zprostředkování služeb a míst, který jest oprávněn dohazovati kojné, zapsati do seznamu jen kojné, které prokáží lékařským vysvědčením, že jsou zdravé a ke službě kojných způsobilé. Kromě toho musí kojná před bezprostředním nastoupením služby býti znova lékařsky prohlédnuta a nález třeba vydati straně jí přijímající. Dále je zápis do seznamu kojných vázán ještě podmínkou, že kojná vysvědčením domovské obce musí prokázati, že vlastní dítě umístila způsobem přiměřeným a zabezpečujícím dostatečnou výživu a ošetření.

O k. n-m možno mluviti též v těch případech, kdy z veřejných porodnic a s nimi příp. spojených ústavů pro péči o děti (dříve „nalezců“) v Čechách (v Praze) a na Moravě (v Brně a Olomouci) svěřuje se nemluvně na vychování pěstounce mimo